

ПО КАКЪВ НАЧИН ИНФЛАЦИЯТА И ПОВИШЕНИЕТО НА ЛИХВЕНИТЕ ПРОЦЕНТИ ВЛИЯТ ВЪРХУ МОИТЕ ПАРИ?

Инфляцията представлява общо увеличение на равнището на цените на стоките и услугите за определен период от време. Казано по-просто, с една и съща сума пари днес можете да закупите по-малко, отколкото вчера.

За да контролират инфляцията, централните банки увеличават лихвените проценти, които начисляват по заеми, отпуснати на търговски банки. След това търговските банки начисляват от своя страна тези по-високи лихвени проценти на клиентите си.

Това означава, че инфляцията може да повлияе на:

- вашите кредити;
- вашите спестявания;
- вашите финансови инвестиции;
- вашите пенсии*;
- вашата застраховка;
- всички други финансови продукти, с които разполагате.

* В настоящата информационна справка понятието „пенсии“ не обхваща държавните пенсионни схеми.

Какво е влиянието на инфляцията и нарастващите лихвени проценти върху текущите и бъдещите ми кредити и спестявания?

Когато лихвените проценти се повишават, лихвените разходи за средствата, които заемате, са по-високи: може да плащате по-високи лихвени проценти по нови кредити и евентуално да можете да получите по-малко средства от преди. Въздействието върху съществуващите ви кредити може да варира и в зависимост от това дали имате кредит с фиксирана или променлива лихва. Може да очаквате спестяванията ви да се увеличат поради лихвените плащания, извършени от вашата банка по спестовните ви сметки. С тези спестявания обаче ще можете да купувате повече, отколкото преди, само ако реалният лихвен процент е положителен. [Виж секторната информационна справка за повече подробности.](#)

Какво е влиянието на инфляцията върху моите настоящи и бъдещи финансови инвестиции?

Трябва да вземете предвид инфляцията в инвестиционната си стратегия. Инфляцията намалява реалната възвръщаемост на финансовите инвестиции и подкопава вашата покупателна способност. С други думи, вашите инвестиции може да струват по-малко, когато трябва да ги използвате. Инфляцията може да засегне различни видове финансови инструменти по различен начин. [Вж. секторната информационна справка за повече подробности.](#)

Какво е въздействието на инфляцията върху моите пенсии и застраховки?

Инфляцията може да се отрази на разходите ви за застраховки (вашата премия), на покритието ви и на изплащаните обезщетения. Рискът от инфлация ще бъде налице през целия период на пенсиониране. Независимо от това колко дълго сте внасяли вноски, пенсионните ви спестявания може да не бъдат адаптирани към процента на инфлация. [Виж секторната информационна справка за повече подробности.](#)

Пет основни стъпки, които трябва да имате предвид, за да управлявате финансите си в контекста на инфлация и нарастващи лихвени проценти

1

Знайте колко и за какво харчите

Инфлацията увеличава разходите за издръжка на живота. Затова е добра идея да проверите дали е необходимо да оптимизирате своите разходи. Направете това, преди да вземете каквито и да е било финансови решения. Това ще ви помогне да разберете и планирате по-добре финансите си и да използвате ефективно доходите си. Ето няколко съвета за изготвяне на опростен бюджет:

- Направете списък с всички ваши месечни/годишни приходи и разходи и проверете банковите си извлечения и извлеченията от дебитните/кредитните си карти от последните месеци. Много уебсайтове и приложения предлагат инструменти за бюджетиране, които могат да ви помогнат да създадете бюджет. Разгледайте, например онлайн калкулатор, наличен във вашата държава. Можете също така да попитате вашата банка или финансов консултант дали те могат да ви помогнат.
- Не забравяйте да включите непредвидени разходи (напр. ако се наложи да ремонтирате колата си) и да си осигурите финансов резерв за непредвидени разходи. (напр. за подмяна на повреден домакински уред).

2

Приоритизирайте разходите си и планирайте своя бюджет

Когато знаете всички свои приходи и разходи, можете да разберете какъв е вашият баланс и да прецените дали можете да платите всичките си разходи и дали ви остава достатъчно за спестявания. Когато планирате бюджета си, първо трябва да определите финансовите си приоритети: ипотека/наем, газ/електричество, храна, сметки и др. След това проверете как можете да платите останалите разходи (напр. като използвате по-достъпни алтернативи) и как можете да ги намалите, ако е необходимо и възможно. Винаги първо определяйте бюджета за приоритетите си и след това планирайте изразходването на останалата част от своите приходи. Ако е възможно, използвайте автоматични плащания за фиксирани разходи. Винаги се стремете да харчите по-малко, отколкото печелите.

3

Обърнете внимание на различните такси

За много финансови продукти, например кредитни карти, банков сметки и продукти за застраховки „Живот“, се събират такси. Не можете да избегнете някои от тях, но проверете дали има такси, които могат да се намалят или избегнат.

Например, винаги питайте вашата банка за различните възможни такси и за точните такси, които се начисляват по вашата банкова сметка.

По същия начин, ако имате някакви финансови инвестиции, например инвестиционни фондове (напр. предприятия за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК)), винаги сравнявайте разходите, за да видите дали съществуват по-евтини алтернативи.

4

Потърсете съвет, за да адаптирате финансовия си план

Може би се чудите как да управлявате финансите си в условията на висока инфлация. Бихте могли да обмислите да се свържете с финансов консултант, притежаващ разрешение. Това може да ви помогне да вземате по-информирани решения. Например, за да прецените дали е необходимо да актуализирате профила си и да преоцените целесъобразността на своите инвестиции; или в случай, че искате да прекратите застраховката си „Живот“ по-рано, за да сте сигурни, че не плащате прекомерни наказателни такси.

Ако срещате затруднения с изплащането на кредита си, свържете се във възможно най-кратък срок с банката или кредитора ви, за да намерите решение и евентуално да се възползвате от консултация във връзка с дълга. Това може да ви спести плащане на неустойки за просрочени задължения и да избегнете просрочия и реализиране на обезпечението. Това би могло също така да гарантира, че няма да се сблъскате с ограничения, ако желаете да изтеглите нов кредит.

5

Имайте предвид, че лихвените проценти на централните банки може да окажат въздействие върху вас

Централните банки често повишават лихвените проценти, за да противодействат на високата инфлация. Ако имате кредит с променлив лихвен процент, това ще доведе до увеличаване на лихвените плащания, които трябва да извършите. Следете съобщенията на централните банки. Така ще се подготвите за евентуални промени в погасяването на заема ви.

БАНКОВИ ПРОДУКТИ

Какво означават високата инфлация и нарастващите лихвени проценти за новите кредити?

Високата инфлация и нарастващите лихвени проценти може да направят вашите нови кредити по-скъпи и по-малко достъпни.

Когато инфлацията е висока, има значително увеличение на цените на стоките и услугите. Централните банки обикновено увеличават лихвените си проценти, за да се справят с инфлацията, и това оказва влияние върху лихвените проценти, начислявани от търговските банки по вашите кредити.

Това означава, че трябва да бъдете по-внимателни с парите си и да избягвате да вземате кредити, които могат да утежнят бюджета ви. Уверете се, че винаги разполагате с достатъчно пари, за да плащате вноските по кредита.

Ако искате да купите нещо голямо, например автомобил, то ще ви струва повече, тъй като цените на автомобилите ще бъдат по-високи. Ако имате нужда от кредит, за да финансирате автомобила си, ще трябва да вземете по-голям кредит и да заплатите повече лихви по него. Възможно е също така да срещнете повече трудности при получаването на кредит от банка и при изплащането му.

Какво е въздействието на високата инфлация и нарастващите лихвени проценти върху кредитите с фиксирани или променливи лихвени проценти?

Високата инфлация и повишаващите се лихвени проценти ще направят вашите кредити с променлив лихвен процент по-скъпи.

Въздействието на високата инфлация и нарастващите лихвени проценти върху кредитите с разсрочено плащане, например ипотеки, кредити за автомобили и кредити за частни лица, може да варира в зависимост от вида на лихвения процент: фиксиран или променлив лихвен процент.

Ако имате кредит с фиксиран лихвен процент, това означава, че сте се споразумели с вашата банка за стабилен лихвен процент за определен период от време. Когато лихвените проценти се повишат на пазара, лихвеният процент по вашия кредит ще остане непроменен, а вноските ви няма да се увеличат.

Ако имате кредит с променлив лихвен процент, лихвеният процент по кредита ви ще се повишава или понижава в съответствие с лихвените проценти на пазара. Когато инфлацията е висока, лихвените проценти на банките могат да се повишат. В резултат на това лихвеният процент по вашия кредит също ще се увеличи и ще плащате по-високи вноски.

Какво означават инфлацията и нарастващите лихвени проценти за спестяванията ми?

Инфлацията може да се отрази добре на вашите спестявания, но обърнете внимание на реалния лихвен процент

Ако спестявате пари под формата на пари в брой, те нито ще се увеличават, нито ще намаляват. Но във времена на висока инфлация покупателната ви способност ще намалее. Това означава, че с парите си няма да можете да купувате толкова много, колкото преди, тъй като стоките стават все по-скъпи.

За разлика от това, ако спестявате пари в спестовна сметка, по принцип можете да очаквате спестяванията ви да нараснат, тъй като трябва да получавате по-високи лихвени плащания от вашата банка по спестовната ви сметка. Ползите от всяко увеличение на лихвения процент в контекста на висока инфлация обаче не означават непременно, че платените от вашата банка лихви върху спестяванията ви ще бъдат високи. Имайте предвид, че размерът на обезщетението често е по-нисък от процента на инфлация, така че реалният лихвен процент не винаги може да бъде положителен.

Четири стъпки, които можете да предприемете, за да се справите с влиянието на инфлацията и повишаването на лихвените проценти върху вашите кредити и спестявания

1

Винаги сравнявайте лихвените проценти

Сравнявайте кредитите, като разглеждате годишния процент на разходите (ГПР). Това е годишният лихвен процент, начисляван за даден кредит. Вземат се предвид всички такси и други допълнителни разходи.

Следете лихвените проценти по спестяванията си и сравнявайте няколко варианта за проактивно управление на спестяванията си.

2

Проверка за защита на влоговете

Проверете дали спестяванията ви се съхраняват в банка, която е лицензирана в ЕС, тъй като това ви позволява да се възползвате от защитата на влоговете си в размер до 196 000 лева за всеки отделен вложител в случай на фалит на вашата банка.

3

Оценете предимствата и недостатъците на кредитите с фиксирани спрямо променливи лихвени проценти, за да изберете най-добрия вариант за вас, когато вземате нов кредит

КРЕДИТИ С ФИКСИРАН ЛИХВЕН ПРОЦЕНТ

- Кредитът с фиксиран лихвен процент най-вероятно ще бъде по-скъп и можете да бъдете обвързан с този лихвен процент за дълъг период от време. Ако обаче лихвените проценти се повишат, вашите месечни вноски по кредита ще останат същите.
- Хубавото е, че ако пазарните лихвени проценти паднат, имате възможност да предоговорите кредита си си или да го прехвърлите към друга банка или друг кредитор, за да получите по-изгодни условия за вземане и погасяване на кредит. Имайте предвид, че е необходимо вашата банка да се съгласи, за да предоговорите кредита, и може също така да се наложи да заплатите такса в допълнение към другите разходи.

КРЕДИТИ С ПРОМЕНЛИВ ЛИХВЕН ПРОЦЕНТ

- Ако искате да вземете кредит с променлив лихвен процент, обмислете внимателно как евентуално повишаване на лихвения процент в бъдеще може да повлияе на месечните ви вноски.
- Попитайте банката или кредитора как ще се променят месечните ви вноски, ако лихвените проценти се повишат (напр. лихвеният процент се повиши от 2 % на 3 %). Ще можете ли да си позволите тези плащания?

4

Обърнете специално внимание на рисковете от свързана задължениост

В контекста на високата инфлация, преди да вземете кредит, помислете за въздействието на погасяването на дълга върху месечния/годишния ви бюджет и за това дали е необходимо да намалите други разходи (когато е възможно). Проверете дали ще можете да изплащате своя дълг, не вземайте прекомерно високи кредити, а само такива, каквито можете да изплащате.

Ако смятате, че ще срещнете проблеми с изплащането на кредитите си, свържете се възможно най-рано с вашата банка или кредитор, за да потърсите решения. Така може да избегнете плащане на неустойки за забавени плащания и от бъдещи ограничения при получаването на нов кредит.

ФИНАНСОВИ ИНВЕСТИЦИИ

Какво означава инфлацията за мен като инвеститор?

Трябва да вземете предвид инфлацията в инвестиционната си стратегия.

Инфлацията намалява реалната възвръщаемост на финансовите инвестиции и подкопава вашата покупателна способност.

Инфлацията и повишаването на лихвените проценти могат да имат различни последици за различните видове финансови инструменти:

Например: Финансовият инструмент X има номинална възвръщаемост от 3 % преди инфлацията. Ако инфлацията е 5 %: реалната възвръщаемост е отрицателна (-2 %), а покупателната способност на инвестирания капитал намалява с 2 %

АКЦИИ

Влиянието на инфлацията и повишаването на лихвените проценти върху фондовия пазар не е ясно.

Общото увеличение на цените на стоките и услугите може да повлияе на печалбите на предприятията, като по този начин се отрази положително или отрицателно върху цената на техните дялове на пазара. За инвеститорите на дребно това не е лесно предвидимо, тъй като инфлацията няма да се отрази по един и същи начин върху цените на акциите на всички фирми.

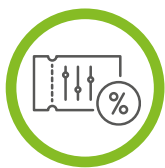
ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ С ФИКСИРАНИ ЛИХВЕНИ КУПОНИ

Може да имате финансови инструменти с фиксирани лихвени купони. Много държавни или корпоративни облигации приемат тази форма. Ще получите:

- периодично фиксирано плащане до датата на падежа на инструмента (купон); и
- изплащане на първоначалната инвестиция (номинална стойност) на падежа

Инфлацията оказва влияние върху тези инвестиции. При настъпване на падежа получената сума ще бъде същата по време на инфлационните цикли, но покупателната способност на тази сума се намалява. С други думи, със същата сума ще закупите по-малко във времена на инфлация.

Например: Нека да кажем, че от една тригодишна облигация ежегодният доход е 1955 лв.. Инфлацията означава, че през третата година с дохода от 1955 лв. ще се купува по-малко, отколкото през първата и втората година.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ С ПЛАВАЩИ ЛИХВЕНИ КУПОНИ

Може да имате финансови инструменти с плаващи лихвени купони, например облигации с променлив лихвен процент. Ще получите:

- периодично променливо плащане до датата на падежа на инструмента (купон); и
- изплащане на първоначалната инвестиция (номинална стойност) на падежа

Стойността на периодичния купон е променлива в зависимост от различни фактори (например може да бъде обвързана с лихвени проценти, инфлация и т.н.).

Инфлацията оказва въздействие върху погасяването, получено на падежа, което ще бъде същото по време на инфлационните цикли, но покупателната способност на тази сума намалява. Периодичният купон ще варира и може да бъде в състояние да компенсира ефекта на инфлацията (или част от него). Не винаги обаче промените в лихвените купони ще отразяват текущото равнище на лихвените проценти, нито ще компенсират темпа на инфлация.

ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

Инвестирането в инвестиционни фондове дава достъп до портфейл, съставен от няколко финансови инструмента. Въздействието на инфлацията и повишаването на лихвените проценти върху инвестиционните фондове зависи от вида на фонда и състава на неговия инвестиционен портфейл: видове класове активи, сектор на дейност и т.н.

Три стъпки, които можете да предприемете, за да се справите с въздействието на инфлацията и увеличаващите се лихвени проценти върху вашите финансови инвестиции

1

Обърнете внимание на реалната възвръщаемост на вашите финансови инвестиции

Когато сравнявате инвестиционни възможности или анализирате потенциалните рискове и ползи от даден финансов инструмент:

- винаги вземайте предвид риска от инфлация и възможния ефект, който той може да има върху реалната стойност и реалната възвръщаемост на инвестицията.
- имайте предвид, че инфлационният риск е в допълнение към обичайните разходи за инвестиране във финансови продукти, например такси за влизане и излизане, разходи по трансакции и др. Сравнете разходите за вашите финансови инвестиции и проверете дали съществуват по-евтини алтернативи

Проверете или попитайте финансовия си консултант за информация относно разходите и нетната реална доходност (след общите разходи + инфлацията).

2

Помислете за диверсификация на инвестициите си

Никога не забравяйте основните принципи на инвестициите:

- поддържане на добре диверсифициран портфейл
- гарантиране, че инвестициите остават в съответствие с вашите цели

Диверсификацията на видовете инструменти, инвестирани в даден портфейл, може да генерира достатъчно висока възвръщаемост, за да се компенсират въздействието на инфлацията.

Балансираните портфейли, включително инвестиционни фондове, акции и облигации, могат да помогнат за хеджиране срещу инфлационен риск:

- Акциите са изложени на по-високи рискове и променливост в сравнение с облигациите, но те обикновено осигуряват по-висока очаквана възвръщаемост, а инфлационните ефекти не са ясно определени, както беше обяснено по-горе;
- Облигациите могат да бъдат по-пряко повлияни от инфлацията и последващото увеличение на лихвените проценти, но въпреки това цената им е по-малко променлива от тази на акциите;
- Инвестирането в инвестиционни фондове, например предприятия за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК), може да ви помогне да диверсифицирате портфейла си. Тези инструменти не само елиминират необходимостта от избор на отделни акции или облигации, но и предлагат експозиция към различни основни класове активи и икономически сектори в зависимост от състава на инвестиционния портфейл.

3

Потърсете съвет, за да адаптирате инвестициите си

Финансов консултант може да ви помогне да вземете по-информирани решения.

Като инвеститор, ако имате съмнения относно това как инфлацията може да повлияе на вашата финансова инвестиция, обсъдете въпроса с финансов консултант, притежаващ разрешение за извършване на консултации. В периоди на инфлация може да се обърнете към финансов консултант, който да прецени необходимостта от актуализиране на профила ви и да преоцени целесъобразността на вашите инвестиции.

ЗАСТРАХОВКИ/ПЕНСИИ

Какво означава инфлацията за моята застраховка и допълнителна пенсия*?

Инфлацията може да повлияе на финансовото ви положение и да намали покупателната ви способност сега и в дългосрочен план

Отделете време, за да прецените възможностите си, преди да вземете важни решения относно вашите застрахователни и частни пенсионни продукти (например: временно да спрете да внасяте вноски за пенсия или за вашия животозастрахователен продукт с редовна премия, да не подновите застрахователен продукт или да прекратите предсрочно вашия основаващ се на застраховане инвестиционен продукт), защото тези решения могат да повлияят и на вашето финансово състояние сега и в бъдеще.

Важно е да се запознаете със застрахователните полици, които имате, и с това, което те покриват, преди да вземете решение за тях. Имайте предвид, че цената на застрахователния продукт не е непременно най-важният фактор.

Обмислете дали да потърсите помощ/съвет. Всъщност търсенето на съвет относно вашия застрахователен продукт може да ви помогне да вземете предвид настоящите и бъдещите си нужди и потенциалните последици от дадено решение (напр. наказателни такси за предсрочно прекратяване на инвестиция, липса на адекватно застрахователно покритие за дома/автомобила ви).

Как инфлацията би могла да се отрази на моя животозастрахователен продукт или на допълнителната ми пенсия?

Инфлацията може да означава, че вашите инвестиции са по-малко доходносни за вас

Това може да доведе до намаляване на разполагаемия ви доход сега или в бъдеще в зависимост от възвръщаемостта на вашите инвестиции и на допълнителната ви пенсия.

Например, когато напуснете работа или се пенсионираете, сумата, която сте спестили в пенсионния си фонд, независимо от това колко дълго сте внасяли вноски, може да не бъде адаптирана към процента на инфлация: следователно покупателната ви способност може да бъде намалена.

Ако решите да се откажете от застраховката си „Живот“ предсрочно или временно да спрете да плащате редовна премия или спестовен продукт поради неотложни финансови нужди, може да се наложи да платите наказателни такси и да имате по-малък доход или спестявания при пенсиониране или по-късно в живота.

Ако притежавам застрахователни продукти, различни от животозастраховане, например застраховка на жилище или автомобил, как инфлацията може да повлияе на тези продукти?

Инфлацията може да се отрази на застрахователните ви разходи (премиите), на покритието и на изплащането, което получавате при успешен иск.

Например, от година на година застрахователната ви премия може значително да се увеличава, най-вече поради повишаването на разходите за ремонт на автомобилите.

В някои случаи инфлацията може да окаже пряко влияние върху това дали обезщетението за евентуални щети, покрити от вашата полица, е достатъчно за вашите нужди. Да вземем за пример жилищното застраховане. След предявяване на иск изплатеното обезщетение по полицата ви може да не е достатъчно, за да покрие разходите за материали за ремонт или възстановяване на целия дом или на части от него.

* Забележка: В настоящата информационна справка не са обхванати държавните пенсии. Частното пенсионно осигуряване се отнася до трудови пенсии и лични пенсии.

Три стъпки, които можете да предприемете, за да се справите с влиянието на инфлацията и повишаването на лихвените проценти върху вашите застрахователни продукти и частни пенсии

1

За всички видове застрахователни продукти и допълнителни пенсии, избягвайте да вземате прибрзани решения

Внимавайте периодът на покачване на цените да не повлияе на решенията ви дали да сключите основни застрахователни продукти, например застраховка на дома. Понякога **последниците** от това могат да доведат до по-рискови резултати, отколкото предвиждате:

Затоа не сравнявайте само цените, а и покритието. Намерете правилната полица за вашите нужди.

Имайте предвид, че преди да вземете важно решение относно вашите застрахователни продукти, бихте могли да потърсите съвет от вашия финансов консултант.

Допълнителните пенсии имат дългосрочен хоризонт. Имайте предвид, че спестяването на по-малко средства сега, за да имате висок настоящ разполагаем доход, означава по-малка пенсия в бъдеще, която може да не отговаря на нуждите ви като пенсионер.

2

За животнозастрахователните продукти и допълнителните пенсии, възприемете дългосрочна перспектива

Не бива да оценявате единствено краткосрочното въздействие на високата инфлация, но трябва да имате предвид, че в дългосрочен план ситуацията ще се промени

Важно е да се има предвид, че животнозастрахователна полица, която е основаващ се на застраховане инвестиционен продукт, обикновено се купува с перспектива за инвестиране за средносрочен до дългосрочен период.

- Не вземайте прибрзани решения само въз основа на текущия процент на инфлация.
- Стойността на някои инвестиции може да варира с течение на времето поради честите промени на финансовите пазари.
- Имайте предвид, че днешната стойност не е утрешната стойност.

Ако се обърнете към **финансов консултант** за съвет, имайте предвид следното:

- Законът изисква от финансовия съветник винаги да действа честно, справедливо и професионално, като се води от най-добрия за вас интерес.
- Финансовият консултант трябва да ви помогне да направите информиран избор, когато купувате застрахователна полица „Живот“ или инвестирате повече пари в съществуваща полица.
- Ако вече приближавате пенсионна възраст и обмисляте да подпишете пенсионен договор за пожизнена пенсия (пожизнен анюитет), можете също така да помислите за свързан с инфлацията анюитет, който ще защитава вашия анюитет от инфлация. Този продукт ще започне с много по-нисък процент, но това ще ви помогне да избегнете всякакъв риск от инфлация в бъдеще.
- Ако ви съветват да инвестирате в различни видове активи, за да получите по-висока възвръщаемост и да компенсирате високата инфлация, попитайте финансовия консултант за вида на таксите, които трябва да платите, както и за рисковете.

3

Адаптиране на покритието за продукти, различни от животнозастраховане

Ако трябва да спестите пари, вместо да решите да не подновите съществуваща полица, можете да обмислите следните варианти:

- Изберете само най-необходимото покритие.
- Увеличете процента на **самоучастието по полицата** (това е сумата, която сте се съгласили да платите за общата стойност на всеки иск).
- Проверете дали вече сте застраховани за един и същ риск в рамките на различни полици (включително кредитни карти).

Проучете пазара и сравнете цените на различните доставчици на застраховки, но внимавайте да не вземете решение само въз основа на цената; проверете какви видове покритие се предлагат.